

Litteratur

THEDE PALM:

Alf Åberg skriver historia

För snart tio år sedan började Vilhelm Moberg ge ut "Min svenska historia". Tyvärr kom den inte längre än till andra delen, vilket innebar till och med Dacke. Tyvärr – eftersom den var skriven på så bra svenska och delvis var ganska fascinerande. Men mot innehållet kunde också åtskilligt invändas. Moberg var inte historiker i vanlig mening. Själv kallade han sig historievandrare, vilket innebar att han strövade fritt omkring i tider och händelseförlopp, som han återgav som han uppfattat dem och med tydligt understrykande av hur de borde ha varit. Historien ställdes till ansvar inför Vilhelm Moberg, åklagare och domare i en person. Vid närmare eftertanke kan det måhända sägas, att det var lika bra att han inte fortsatt längre än till tider, om vilka dokumentationen är begränsad och i vilka romanskrivaren kom till sin rätt.

Man kan jämföra med behandlingen av samma tider i Alf Åbergs nyutkomna enmansföretag "Vår svenska historia" (Natur och Kultur 1978). Alla vet att Alf Åberg skriver bra. Han är mera akademiskt jämn men lika lättläst som Moberg med hans goda berättarprosa. Innehållet är emellertid ett annat. När källor saknas för äldre tider, talar Åberg som fackman självklart om detta. Likt varje erfaren historiker kan han fylla ut mellanrum med åsikter som han kommit fram till, men då redovisar han varför. Ställningstaganden sker, men inte som tyckande i största allmänhet utan snarare då och då som uttryck för mänskligt deltagande.

Boken är en tung volym på 550 sidor, typografiskt mycket påkostad. För vem är den skriven; vilka är "vi" som nu fått "vår" svenska historia? Den är inte avsedd för akademiskt bruk. Där finns Rosén-Carlsson och där finns "Den svenska historien" i sina tio band. Till litteraturen i den senare hänvisar Åberg i sina alltför kortfattade litteraturanvisningar. Att hans bok skulle vara förträfflig bredvidläsning inom högre skolundervis-

ning är alldeles klart. I själva verket ersätter den Grimberg, som nu är glömd.

Som sådan ersättare är den utmärkt. Åberg blandar skickligt korta avsnitt politisk historia med ekonomisk och, i någon mån, kulturhistoria. Han för så att säga fram sitt ämne på bred front. Tillvägagångssättet kräver utom kunnande en fin förmåga att avväga vad som lockar till läsning. Det kan också uttryckas så att författaren måste förstå vad som i bästa mening är populärt.

I en stor bok som denna fäster man sig vid vissa höjdpunkter. En är det korta kapitlet om Karl XII:s krig, sammanfattat och delvis beskrivet ur samtida brev. Ett annat, otroligt välgjort, heter "Bellmans Stockholm" och är tydligen tillkommet en kväll då författaren varit i lycklig högform.

Å andra sidan kan man naturligtvis diskutera detaljer. Vikingatidens början "på allvar" daterar Åberg till 802, då den danske kung Godfred sände en flotta på 200 fartyg att härja de frisiska öarna. Men var det som Åberg skriver "ett led i hans säkerhetspolitik", var detta inget vikingatåg, och var det ett första vikingatåg, är det egendomligt att 200 fartyg (om de nu i verkligheten var så många) plötsligt samlades. Ett annat avsnitt, om vilket man kan ha olika åsikter, är "Linköpings blodbad". Dess omfattning jämförd med vad som i övrigt sägs från Karl IX:s tid beror uteslutande på Sigrid Banérs berättelse. Ett tredje fall är att Åberg, väl med rätta, från början tagit med de skånska landskapens historia, men Finland har blivit sparsamt behandlat.

En ståtlig prestation – det är det samlade intrycket av Alf Åbergs arbete.

Boken är rikt illustrerad genom förlagets försorg. Bilderna går dock inte alltid upp mot texten och bildunderskrifterna inte mot bilderna. De nyritade teckningarna är delvis bra (Birka sid 46, Stockholm sid 102), i andra fall onödiga. Om nakna män på hållristning (sid 28) i ritad översättning måste bli

påklädda är diskutabelt. Bildtexten till Kiviksgravens stenar (sid 24) anger att bilderna inte går att tyda, men författaren tyder elegant de flesta av dem på samma sida (utom en, som föreställer två män som inom ett avgränsat, sakralt område framställer eld med en eldborr). Rällingebrosen (sid 59) anges vara Frej, men det vet man inte. Callots teckningar (sid 210) från trettioåriga kriget föreställer inte svenskar men kan felak-

tigt uppfattas så. Är Camphuysens kroginteriör (sid 245) svensk eller dansk? Vad Vietnambilden (sid 542) har med svensk historia att göra är omöjligt att säga, och att dåvarande statsrådet Palme demonstrerade med fackla i hand (samma sida) mot USA är riktigt, men statsminister var han ännu inte.

Också andra bilder förefaller osäkert valda. Men ett stort antal är utmärkta, och i det hela bidrar de till bokens värde.